

KONSTELACJE JĘZYKOWE

z profesorem *SIMONEM NEUBERGIEM* rozmawia Agata Kondrat

Dlaczego wychowuje Pan swoje dzieci w języku i kulturze jidysz?

A dlaczego nie? Co prawda jeszcze kilka pokoleń przedmą unikano wychowywania dzieci w języku i kulturze jidysz, ale dziś niedzielenie się skarbem, który posiadam, i nieprzekazywanie go następnym pokoleniom byłoby jednak trochę dziwne. W tej chwili wychowywanie dzieci w wielojęzyczności jest oceniane bardzo pozytywnie, tak samo jak podtrzymywanie języków mniejszościowych. Do niedawna zjawiska te były postrzegane inaczej i przynajmniej pod tym względem łatwiej było nam podjąć decyzję. Mimo to każdorazowo jest to wybór, który kształtuje się pod wpływem osobistych przemyśleń i czynników psychologicznych. To, jakim językiem chcę i mogę mówić do własnych dzieci, nie jest związane z żadnymi logicznymi postanowieniami.

Jakie są dziś największe problemy związane z wychowywaniem dzieci w jidysz?

Sytuacja zależy w wielu przypadkach od miejsca zamieszkania i używanych w rodzinie języków. Moja najstarsza córka ma dopiero 6 lat, dlatego nie mogę mówić o problemach, które występują w późniejszym wieku. Jeśli o nas chodzi, naszym celem jest świeckie wychowanie trzech córek mówiących w jidysz i po francusku w Niemczech. Myśląc o problemach z tym związanych, trzeba uwzględnić

także inne czynniki. W świeckich rodzinach, które zdecydowały się wychowywać swoje dzieci w jidysz, sytuacja samego języka bywa różna. Zależy ona od doświadczeń rodziców i od ich ambicji, od tego, ile pracy włożą w wychowanie swoich dzieci w tym języku – dotyczy to na przykład nauki pisania i czytania w jidysz. Rodzice młodszych dzieci z reguły nie uczyli się jidysz w sposób systematyczny, a w dzieciństwie najczęściej słyszeli jidysz uproszczony, przystosowany do potrzeb dzieci (ja na przykład nie). Największa trudność wynika jednak z charakteru jidysz jako języka mniejszościowego. Bardzo trudno znaleźć dla dzieci partnerów do rozmowy, tak by mogły ze sobą rozmawiać i bawić się właśnie w jidysz.

Z jakich metod Pan korzysta, ucząc dzieci jidysz? Czy sięga Pan do istniejących (np. przedwojennych) podręczników, czy może sam przygotowuje materiały?

Tak, trzeba korzystać ze wszystkiego, co jeszcze można zdobyć... Jednak przedwojenne podręczniki powstawały w innej sytuacji, pisane były dla innego użytkownika, dlatego nie można od nich wiele oczekiwać, a dla dzieci są one mało atrakcyjne wizualnie. Na szczęście jest trochę nowszych publikacji, niestety cały czas zbyt mało (w porównaniu z wyborem, jaki mają rodzice uczący dzieci innych języków). To samo dotyczy książek dla dzieci.

fot. archiwum Fundacji Shalom

Jaką rolę odgrywa Internet i wirtualna wspólnota rodziców?

To jest kolejna kwestia, która w ostatnim czasie uległa znacznej poprawie. Internet ułatwia zdobywanie starszych książek, samodzielne wykonanie materiałów staje się dużo łatwiejsze i można się nimi wymieniać. Między nami a znajomymi rodzinami cały czas odbywa się wymiana książek, tekstów i cennych wskazówek. Niestety nie biorą w tym udziału same dzieci, ponieważ są jeszcze zbyt małe, by samodzielnie obsługiwać Internet i telefon. Jak to będzie wyglądać w przyszłości, zobaczymy.

Jakie reakcje wywołuje u znajomych i u dzieci fakt, że wychowuje je Pan w jidysz?

Dzieci reagują różnie. Do tej pory moje dzieci nie wykazywały ostrego sprzeciwu. Mimo że czasem mają problem z zaakceptowaniem zmiany języka na jidysz. Dzieje się tak przede wszystkim, gdy rozmawiają o zdarzeniach lub kontynuują zabawy, które w szkole lub w przedszkolu były prowadzone po niemiecku. Jednak bardzo szybko zdały sobie sprawę, że dzięki właściwemu wyborowi języka mogą coś u mnie „ugrać”. Albo odwrotnie – potrafią zdenerwować rodziców umiejętnie mieszając języki. I korzystają z tego.

Czy dzieci pytają, dlaczego uczą się innego języka niż pozostali?

O to moje dzieci nie pytają. Dziewczynki czasem protestują, gdy w niektórych sytuacjach próbują przeforsować jidysz. Ale taka „językowa policja” nie zdaje u nas egzaminu. Poza

tym w naszej okolicy liczba wielojęzycznych rodzin jest dość duża (pomimo że w jidysz mówi się tylko u nas).

Czy rodziny i dzieci mówiące w jidysz często się spotykają?

Próbujemy organizować takie spotkania kiedy to tylko możliwe. Zazwyczaj wiąże się to jednak z daleką podróżą jednej lub drugiej rodziny. Mimo znacznych odległości, jakie dzielą nas od zaprzyjaźnionych z nami rodzin, udaje nam się organizować takie spotkania podczas letnich wakacji (rzadko w innym okresie).

Czy napotyka Pan, oprócz wyżej wymienionych, jakieś inne trudności?

Trzeba odróżnić problemy związane z wielojęzycznością, ze specyficzną sytuacją języka jidysz (np. kwestię braku książek), które zostały tu już wspomniane, od problemów odnoszących się bezpośrednio do konkretnych rodzin. W naszym przypadku jest to na przykład sprawa kontaktu moich dzieci z językiem niemieckim. W jaki sposób rozdzielić dwa tak blisko spokrewnione ze sobą języki i uchronić jidysz moich córek przed tak silnym źródłem kontaminacji, jakim jest język niemiecki, zwłaszcza gdy ten jest jeszcze dodatkowo używany w szkole. Można by o tym jeszcze długo mówić, jednak te konkretne problemy odnoszą się tylko do moich dzieci, nie mają charakteru uniwersalnego. Inne rodziny także żyją w specyficznych konstelacjach językowych i rodzinnych, co ma swoje wady i zalety.